

In **hoofdstuk 1** wordt ingegaan op de vier redenen van onderwijs- vernieuwing, de kerndoelen van onderwijs van Gert Biesta en de noodzaak van maatwerk en gepersonaliseerd onderwijs.

In **hoofdstuk 2** worden maatschappelijke ontwikkelingen beschreven die aansporen tot het aanleren van andere competenties: de zes van deep learning.

In **hoofdstuk 3** wordt aangegeven dat de school geen algemene leerinstelling is, maar dat er 'iets' geleerd moet worden, 'iets' met persoonlijke en maatschappelijke relevantie. De maatschappelijke ontwikkelingen en de gekozen kerndoelen leiden tot de zes competenties die ontwikkeld moeten worden in de onstuimige tijd van de puber, die ook zeer positieve kanten kent.

In **hoofdstuk 4** komen de schoolorganisatie, de opbouw van leer- gebieden en workshops aan de orde, naast de rol van de docenten.

In **hoofdstuk 5** wordt teruggekeken in de geschiedenis van het onderwijs en wordt bezien of de kerndoelen (kennis en vaardigheden, socialisatie en persoonswording) al eerder in beeld zijn geweest, apart of in combinatie.

In **hoofdstuk 6** komt de titel van het boek terug: wie durft deze school aan? Moet geprobeerd worden om de onderwijstanker van het huidige

stelsel van voortgezet onderwijs een flinke draai te laten maken of moeten er speedboten te water worden gelaten die steeds groter moeten worden doordat mensen van de olietanker de overstap willen maken naar de uitdagende speedboot? Voor de realisatie van deze school of een variant van deze school is een schoolbestuur nodig dat het aandurft om een speedboot te water te laten.

Hoofdstuk 7 maakt duidelijk hoe het idee van een nieuwe school voor voortgezet onderwijs gerealiseerd moet worden.

Lees de schets van Stellalusat niet als een vaststaand model. De school wordt immers gevormd door docenten en leerlingen. Gedurende de reis kan dat leiden tot nieuwe doelen en aanpakken. De Belgische schrijver over organisaties en management, Frederic Laloux, noemt dat een *evolutionary purpose*. De ideeën van Laloux worden verderop in dit boek toegelicht.

Na het laatste hoofdstuk volgen informatie over de schrijver, een dankwoord, de bronnenlijst en drie bijlagen:

1. De opzet van de financiering en exploitatie van deze school;
2. De overeenkomst tussen de directeur en iedere leerling;
3. Titels van enkele mogelijke workshops.

1. Ineffectief onderwijs en hoe het anders kan

Vier redenen om het voortgezet onderwijs ingrijpend te veranderen

Het is niet zo dat er niets verandert in het voortgezet onderwijs. Er is veel belangstelling voor de onderwijsvernieuwing in Agora-scholen. Bij deze scholen staat de leervraag (in de vorm van challenges) van de leerling centraal. Ze organiseren autonoom leren. De coach stuurt, stimuleert, inspireert, helpt analyseren, adviseert en geeft feedback. De Niekée-school in Roermond is een inspirerend voorbeeld voor scholen in Nederland die geïnteresseerd zijn in het Agora-model. Andere scholen experimenteren bijvoorbeeld met vakoverschrijdende projecten, uren die vrij in te vullen zijn door docenten en pilots met een kwartaal zonder toetsen. In de Verenigde Staten is *High Tech High* een mooi voorbeeld van hoe het anders kan. High Tech High wordt geleid door vier met elkaar verbonden ontwerpprincipes: rechtvaardigheid, personalisatie, authentiek werk en collaboratief ontwerp. High Tech High-leraren oefenen een leerlinggerichte, inclusieve aanpak uit die elke student ondersteunt en uitdaagt. Studenten volgen hun passies door middel van projecten en reflecteren op hun leren. In het besef dat identiteitsontwikkeling en persoonlijke groei plaatsvinden in de context van de gemeenschap, bevorderen de High Tech High-scholen relaties van vertrouwen, zorgzaamheid en wederzijds respect tussen studenten en volwassenen door middel van kleine schoolgrootte, kleine klassen,

huisbezoeken en samenwerking. In de film *Most likely to succeed* uit 2015 wordt deze school in beeld gebracht.

Een grote groep Nederlandse docenten is betrokken bij het herinrichten van het curriculum in curriculum.nu. Om de zoveel tijd borrelt de behoefte op voor een langere brugperiode. Vrijwel iedereen in het onderwijsveld vindt dat de selectie na de basisschool te vroeg komt, maar veranderen blijkt lastig. Het pleidooi voor afronden van vakken op verschillende niveaus is hardnekkig, maar nog niet geëffectueerd. Dit zijn allemaal veranderingen binnen het huidige stelsel. Ongetwijfeld nuttig, maar dit boek bevat de schets van een veel ingrijpender vernieuwing: het vormgeven aan een ander stelsel.

Er zijn vier redenen waarom het voortgezet onderwijs een ingrijpende verandering nodig heeft:

1. De samenleving vraagt om anders opgeleide jongeren.
2. Het huidige systeem is niet effectief en niet efficiënt.
3. De kansongelijkheid neemt toe. Door groeiende inkomens- en vermogensverschillen en de sterke technologische ontwikkelingen dreigt een steeds grotere groep jongeren verstoken te blijven van een stimulerende en inspirerende context.
4. Het werkplezier van docenten neemt af. Het huidige systeem heeft de invloed van docenten op het ontwikkelproces van opgroeiende jongeren te veel beperkt.

De samenleving vraagt om anders opgeleide jongeren.

Het voortgezet onderwijs loopt flink achter en het is dus de hoogste tijd voor veranderingen. Kinderen vanaf 11 of 12 jaar worden nu door de molen van het voortgezet onderwijs geperst met als hoogste doel een ticket voor vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt. Maar worden leerlingen opgeleid voor de arbeidsmarkt van de toekomst? Volgens hoogleraar Transitiekunde, Jan Rotmans (1961), leven we niet in een tijd van verandering, maar in een verandering van tijdperk. Nederland zal de komende decennia transformeren naar een nieuwe samenleving waarin de machtsverhoudingen zoals we die nu kennen radicaal zijn omgegooid. Dit is geen idealistisch vergezicht, maar de onontkoombare uitkomst van de kantelperiode waarin Nederland zich nu bevindt. Volgens Rotmans 'naderen alle maatschappelijke sectoren hun houdbaarheidsdatum, omdat de mens niet langer centraal staat. Mensen ontwikkelen zelf alternatieven en voeren die uit. Samen vormen zij de beweging van onderop. Het leidt tot heftige botsing tussen de gevestigde orde en de opkomende nieuwe orde.'

In 2016 introduceerde de organisator van het World Economic Forum (WEF), Klaus Schwab, de term 'Vierde industriële revolutie'. Hij schreef er twee boeken over en heeft het onderwerp prominent geagendeerd op het WEF. In de Vierde industriële revolutie zien we de vermenging van de fysieke wereld met de digitale wereld en de biologische wereld. Die nieuwe wereld brengt andere organisatievormen met zich mee en vraagt andere kwaliteiten. Er zullen banen verdwijnen en veranderen. Dat kan een gevoel van verlies opleveren, maar er komen ook weer nieuwe banen bij. Deze ontwikkeling biedt kansen voor een gezondere en eerlijkere wereld en een samenleving gericht op het maximaliseren

van menselijk welbevinden. Om die toekomst te maken, moet het voortgezet onderwijs op de schop.

Jonge mensen moeten beter voorbereid worden op de nieuwe wereld. Die nieuwe wereld vraagt om meedenkkracht van jonge mensen, die juist in die vormende periode tussen 12 en 20 jaar enorm vindingrijk zijn. Meedenken over maatschappelijke gevolgen en meedoen om straks een leidende rol te kunnen nemen in die nieuwe samenleving vormen belangrijke doelen.

Het huidige systeem is niet effectief en niet efficiënt.

Veel jongeren gaan nu met tegenzin naar school. Dat is zonde. Voor leren is motivatie nodig. Als die er niet is, moet er niet veel verwacht worden van dat leren. De beginjaren van de middelbare school kunnen door fysieke en mentale veranderingen voor sommige opgroeiende jongeren lastig zijn. Als de begeleiding daar op individueel niveau rekening mee houdt, kunnen de positieve en negatieve kanten prima in balans blijven. Om het voortgezet onderwijs efficiënter en leuker te maken, moeten alle leerlingen successen beleven. Op succes valt makkelijker voort te bouwen; dit geldt ook voor stof die niet direct door leerlingen zelf wordt gekozen, maar wel nuttig voor ze is.

De kansenongelijkheid neemt toe

Er is altijd kansenongelijkheid op school. Leerlingen komen met verschillende achtergronden de school binnen. Jongeren die thuis een rijke omgeving hebben, komen heel anders binnen dan minderbedeelden. Het ene kind leeft thuis in armoede en het andere kan alles krijgen wat zijn hartje begeert. Al die verschillende achtergronden zijn niet zomaar

weg te poetsen. Wel kan de school alle leerlingen een programma op maat bieden, met een rijke nieuwe context. Het docententeam heeft aandacht en toewijding en er is een schoolgebouw waar iedere leerling altijd naartoe kan en zich kan laven aan een inspirerende omgeving. Is het thuis te druk om te leren, dan kan iedereen altijd op ieder moment daar een fijne plek vinden. Is thuis niet het juiste materiaal beschikbaar, op school is het wel aanwezig. Iedere leerling kan daar gebruik van maken.

Hiermee kunnen de schrijnende kanten van kansenongelijkheid afgevlind worden en krijgen veel meer leerlingen toegang tot een veilige en inspirerende omgeving en dus tot een rijkere context.

Het werkplezier van docenten neemt af

Veel docenten met liefde voor hun vak voelen zich belemmerd door exameneisen, tijdsgebrek en van bovenaf opgelegde regels waar ze niet om gevraagd hebben. Docenten worden onvoldoende gezien als de specialisten op het gebied van het ontwikkelingsproces van jonge mensen. Docenten ervaren te veel hindernissen om zich te ontwikkelen en om zorg te dragen voor optimale ondersteuning en inspiratie van leerlingen. Filosoof van de vroege Verlichting John Locke gaf in de 17de eeuw al aan dat een docent in een klaslokaal met 50 leerlingen (nu tussen de 25 en 30) eigenlijk 'alleen wat boekenkennis in de hoofden van leerlingen kan proppen'. Als de docent met een klas op stoom raakt met een bepaald thema, dan is daar de wrede onderbreking van de bel. Docenten zouden graag vormen willen inzetten waarbij leerlingen de stof beter kunnen doorleven. Maar daar is geen tijd voor. Iedere docent weet dat alleen voorkauwen van stof niet leidt tot echte beklijving bij leerlingen; laat staan dat ze ermee kunnen spelen

en creatief mee kunnen omgaan. Docenten moeten met elkaar op school ruimte en tijd krijgen om na te denken over het beste aanbod voor jonge mensen om juist in deze periode op te groeien, en over de uitdagingen van de nabije toekomst. Docenten worden dan vanzelf de echte deskundigen en hebben duidelijk inzicht in datgene wat de leerling meegegeven moet worden. Het wordt leuker voor de docent als hij meer tijd kan besteden aan bepaalde onderdelen die een appèl doen op de eigen passies. Denk even aan de prachtige rol van Robin Williams in de film *Dead Poets Society*. Hij leeft zijn liefde voor gedichten aanstekelijk voor. Hij weet een leerling via poëzie zijn angst te laten overwinnen om een voordracht te geven. Daar heeft hij tijd voor nodig en die neemt hij. Door de leerling bijna sarrend, maar liefdevol uit te dagen, helpt hij deze in de richting van een prachtige voordracht. Voor de rest van de groep is de voordracht van de stille leerling een openbaring. De interventie was dus niet alleen nuttig voor de gesloten leerling, maar ook voor de groep. Dit is een voorbeeld van 'iets' leren.

De ineffectiviteit in het huidige systeem en de uitweg

Als kinderen van de basisschool naar het voorgezet onderwijs gaan, ondergaan ze een soort metamorfose. De speelsheid en nieuwsgierigheid worden vaak onbewust verruild voor de wetten van de veranderingen in het lichaam, een veranderende gemoedstoestand en voor de nieuwe cultuur van de veel grotere onderwijsinstelling dan de basisschool. Opeens niet meer de vertrouwde meester of juf, maar allemaal verschillende docenten, van wie al snel alle bijnamen bekend zijn. De nieuwe leerlingen weten waar ze stil moeten zijn, waar ze huiswerk moeten maken, welke docenten leuk en goed zijn en bij welke een geintje uitgehaald kan worden. Leerlingen gaan van de ene les naar de andere, van de ene naar de andere docent met vaak een

andere sfeer. Bij de een mag je een boterham eten, bij de ander is eten verboden. Bij de een is zacht overleggen met je buurman of buurvrouw geen probleem, de ander eist absolute stilte. De een heet Roger of Eva, de ander *meneer Van Dongen* of *mevrouw Meijfeld*. Bij de een mag je muts opblijven, bij de ander niet. Scholieren van nu moeten bij de ene docent altijd hun mobieltje inleveren, bij de andere niet. De ene docent doet zijn uiterste best om er een leuke les van te maken met aanvullende stof op het boek, de andere komt niet verder dan het opdreunen van wat er in het boek staat. Bij de moeilijke vakken heeft de docent vaak geen ordeprobleem. De docenten die wat meer ruimte geven of gewoon zwak zijn, moeten het ontgelden. Dat biedt een mooie gelegenheid voor leerlingen om plezier te maken door het vaste patroon te doorbreken van luisteren en stilzitten en doen wat de docent zegt. Een doorgewinterde en gepassioneerde schooldirecteur en onderwijsvernieuwer zei het ooit zo: 'Als je jonge mensen met opspelende hormonen als ratten bij elkaar propt in een te kleine ruimte, moet je niet raar staan te kijken als ze rattengedrag gaan vertonen!'

Er moeten veel boeken meegesjouwd worden en ze moeten veel meer huiswerk maken. Van medescholieren leren nieuwkomers wat ze wel moeten doen en wat niet. Ze zitten in rijtjes naast en achter elkaar en de docent vertelt wat ze moeten doen en leren. En voor dat ze er erg in hebben, is daar de eerste toets. Daarna leren ze snel wat er geleerd moet worden voor een toets en wat ze links kunnen laten liggen. En is er onduidelijkheid, dan volgt misschien wel de meestgestelde vraag aan docenten: 'Is dit ook voor de toets?' Bij de ene docent kan opletten in de klas al snel de helft van het cijfer opleveren, bij andere docenten maakt dat niet veel uit en is thuis leren onontkoombaar.

Te vroege keuzes

Voor veel leerlingen leveren de plotselinge overhoring en aangekondigde toetsen veel stress op. Vaak de avond van tevoren nog even stampen. Natuurlijk hebben alle docenten uitgelegd dat dat niet verstandig is. Stof moet je geleidelijk tot je nemen. Dan beklijft het geleerde veel beter. Leerlingen weten heel goed dat zo'n aanpak beter is, maar 'weten' is iets anders dan gedrag aanpassen. Vakken die je niet leuk vindt, of die je niet liggen, wil je zo snel mogelijk laten vallen. Als er maar een diploma wordt gehaald. Dat is het ticket voor maatschappelijk succes. Het papiertje aan het einde van de rit is vaak belangrijker dan de reis. Voor sommige leerlingen is de toekomst al heel vroeg helder. De gedroomde baan bepaalt de opleidingskeuze. Van keuze-stress is dan geen sprake. Maar voor de velen die nog niet weten wat ze willen gaan studeren of wat voor baan ze ambiëren, komen de keuzes allemaal te vroeg. Op 11-, 12- of 13-jarige leeftijd moet gekozen worden voor een type voortgezet onderwijs. De voorbereiding voor het hoogst haalbare of toch een stapje lager? Op basis van de uitslag van de Cito-toets (of een van de alternatieven) en het advies van de leraren en de omgeving van kinderen wordt er makkelijk een stempel geplakt: een echt vwo-kind, havo-kind of vmbo-kind. Wat een leerling ook kan overkomen, is dat hij of zij intellectueel best de havo aankan, maar dat het gezien de thuissituatie en de culturele achtergrond toch verstandiger wordt gevonden om voor het vmbo te kiezen.

Het hoogst haalbare na de middelbare school is de universiteit. Een stapje lager en iets meer beroepsmatig het hbo (hoger beroeps-onderwijs). Nog een stapje lager mbo (middelbaar beroepsonderwijs). Dat was en is de logische weg vanuit het vmbo. Deze onderste sport op de onderwijsladder is bedoeld voor degenen die wat minder sterk

met het hoofd zijn en veel beter met de handen. De indeling van schooltypen en de publieke beoordeling daarvan plakken onnodige en nutteloze stempels op jonge mensen. Er zijn 'hoofd-opleidingen' en 'handen-opleidingen'. En als iemand nu op het ene terrein erg goed is in leren en op het andere gebied graag iets wil maken, wat dan? Is het terecht dat de 'hoofd-opleidingen' hoger aangeschreven staan dan de 'handen-opleidingen'? Diverse politici en onderwijskundigen hebben daartegen geageerd, zonder tastbaar resultaat. Zou het niet fijn zijn voor leerlingen om niet zulke keuzes te maken, maar keuzes voor onderwerpen, vakken en projecten die leuk of interessant zijn of nodig voor een vervolgopleiding of beroep?

Het schoolgebouw is ook van de leerlingen

De periode van 12 tot 19-20 jaar is te kostbaar om nonchalant mee om te springen. Op deze nieuwe school krijgt iedere leerling individuele aandacht. Er worden kennis en vaardigheden aangeleerd, maar leerlingen leren ook zichzelf kennen en zich te verhouden tot anderen en de samenleving. Er is een docententeam dat vanuit gezamenlijke kernwaarden de gids zal zijn in een inspirerend onderwijsproces. Er zullen verplichte lessen gevolgd moeten worden; daarnaast is er veel ruimte voor eigen keuzes. Leerlingen, docenten, directie en ondersteunend personeel vormen een gemeenschap. Het schoolgebouw is daarom ook van de leerlingen. Dat betekent dat ze er altijd in kunnen. Kunnen ze thuis niet rustig leren, noch een boek lezen, of wil iemand nog even oefenen op een drumsolo of dansuitvoering, dan is er altijd een plekje op school, ook voor en na de lessen, in het weekeinde en in vakanties.

Beter gebruikmaken van de vormende jaren

De hersenen van jongeren in de leeftijd van 11 tot 20 jaar zijn nog volop in ontwikkeling. Volgens Eveline Crone van het boek *Het puberende brein* zelfs tot circa 25 jaar. Eveline Crone is hoogleraar neurocognitieve ontwikkelingspsychologie in Leiden en heeft haar eigen Brain and Development Research Center. Op basis van haar vele onderzoek naar het brein van jongeren constateert zij dat pubers en adolescenten heel veel kunnen. Ze kunnen goed 'out of the box' denken en zijn creatief. In de muziekwereld valt het op dat jongeren in deze leeftijd goed vertegenwoordigd zijn bij het ontwikkelen van vernieuwende muziekstijlen. Jongeren in de leeftijd van de middelbare school zijn over het algemeen zeer creatief, idealistisch en vindingrijk. Dat moet gestimuleerd en ontwikkeld worden. Dit proces moet door de school georganiseerd en gefaciliteerd worden en niet onderdrukt worden zoals in het huidige onderwijssysteem. Het zijn heel belangrijke vormende jaren in een mensenleven. Deze jongeren houden van experimenteren en zijn gevoelig voor een instantbeloning. Ze hebben een actief beloningssysteem. Ze houden ervan om leuke dingen te doen en hun controlesysteem is nog niet zo goed ontwikkeld. Ze willen 'erbij horen', zijn erg verdrietig als ze buiten de groep vallen en houden van het opzoeken van grenzen. Volgens Eveline Crone zijn jongeren op 18-jarige leeftijd nog niet volledig in staat om belangrijke definitieve keuzes te maken. In het huidige voortgezet onderwijs moeten kinderen van 11 of 12 jaar kiezen voor vmbo, havo, vwo of het gymnasium. Binnen de te volgen opleiding moet na een paar jaar weer gekozen worden voor een profiel. Daarbij moet een latere beroepskeuze al worden meegewogen. Het huidige schoolsysteem dwingt de leerlingen al heel snel keuzes te maken en ze moeten vervolgens eten wat de pot schaft in een periode waarin ze streven naar meer autonomie. Ze

willen loskomen van hun ouders. Ze willen experimenteeruimte en een beetje respect.

Op deze school wordt die ruimte geboden en er wordt geleerd – veel geleerd! De veelzijdige capaciteiten van jonge mensen vormen het uitgangspunt en ze krijgen volop kansen om die te ontwikkelen en te laten groeien. Ze volgen onderwerpen, vakken en projecten die ze zelf leuk of interessant vinden of waar ze goed in zijn of echt iets van willen weten. Ze ervaren plezier en succes. Vanuit de sportwereld is bekend dat de beste voorspeller van succes, *succes* is! Het is makkelijker bouwen op succes dan op angst, boosheid en verdriet!

Eveline Crone ziet de hersenen van pubers 'als een groot bos met allerlei zijpaadjes, waar in de puberteit beetje bij beetje 'snelwegen' van worden aangelegd'. Het brein is optimaal ingericht voor nieuwe prikkels. Deze school probeert de nieuwe prikkels te geven met sterk gepersonaliseerd onderwijs en integere, betrokken begeleiding.

'In volwassen zijn' van Gert Biesta

Volwassenheid wordt vaak gezien als zelfstandig in het leven staan. We kennen de verschillen tussen lichamelijke, emotionele en juridische volwassenheid. De pedagogen Gert Biesta en Philippe Meirieu bieden een ander perspectief op volwassen zijn. Volwassenheid is een zijns-kwaliteit die iets zegt over hoe mensen hun leven leiden. Volwassen-in-de-wereld-zijn wordt gekenmerkt door de voortdurende ambitie ruimte te scheppen voor de ander. Volwassen-in-de-wereld-zijn brengt altijd een mate van zelfbeperking met zich mee, terwijl onvolwassen-in-de-wereld-zijn egocentrisch is. De Franse pedagoog Philippe Meirieu benoemt volwassenheid als een 'in de wereld zijn, zonder

jezelf in het centrum van de wereld te plaatsen'. Door de focus op de wereld wordt op deze school veel aandacht besteed aan thema's als democratie, ecologie en zorg. Daar speelt de relatie tot de ander en de wereld een prominente rol. Door volwassenheid als een zijnskwaliteit te beschouwen en niet als de uitkomst van een ontwikkelingsproces, kan afstand genomen worden van het idee dat jonge mensen per definitie niet in staat zouden zijn 'om in volwassen te zijn'. Het tegendeel is vaak het geval', aldus Gert Biesta.

Het startpunt is anders, dus is maatwerk noodzakelijk

Jongeren van verschillende basisscholen zijn welkom op deze school, maar ook leerlingen die de overstap maken van een reguliere middelbare school. Voor iedereen geldt een gemeenschappelijk doel: gelukkig worden en leren je te verhouden tot de samenleving waarin je opgroeit. In termen van Gert Biesta worden leerlingen 'in volwassen zijn' gebracht. De leerlingen die van de basisschool komen, krijgen een opleiding van zes jaar met nog een jaar voorbereiding op een vervolgopleiding als dat nodig en/of gewenst is. Voor de leerlingen die van het reguliere voortgezet onderwijs komen, is minder dan zes jaar beschikbaar; het precieze aantal wordt per leerling bepaald.

De leerlingen op deze school komen allemaal verschillend aan de start: met verschillende competenties, met verschillende talenten, met verschillende achtergronden, met verschillende waarden en normen en met verschillende passies. En daar wordt rekening mee gehouden. Daarom geen leerstofjaarklassensysteem waar iedereen van dezelfde leeftijd in een klaslokaal zit voor een programma dat afgestemd is op het gemiddelde niveau. Met alle leerlingen wordt een maatwerktraject afgesproken. Dat betekent niet dat ze alleen maar individueel werken.

Integendeel. De samenleving vraagt voor de toekomst steeds meer om nieuwe samenwerkingsvormen. De competitieve geest in de samenleving lijkt in de Vierde industriële revolutie ruimte te maken voor meer samenwerkingsgeest. Maar dat samenwerken gebeurt niet alleen met leeftijdsgenoten. Groepjes en groepen worden namelijk niet op basis van leeftijd ingedeeld. De eigen keuzes leiden vaak tot groepen met eenzelfde vraag, nieuwsgierigheid, passie of ambitie. Soms komen leerlingen bij elkaar in een groep, omdat er nog verplichte stof moet worden gevolgd of voor een door docenten georganiseerde ontmoeting. De 12-jarige kan voor bepaalde onderdelen zomaar in een groep zitten met 15-jarigen.

Met iedere leerling wordt een intakegesprek gevoerd en worden diverse niveautesten uitgevoerd. Dat is nodig om een goede start te maken met het maatwerk en bepaalde groepen te kunnen samenstellen. Het gaat niet om de vraag hoe intelligent de jongere is, maar om informatie te krijgen over hoe een jongere intelligent is. De diverse leergebieden omvatten onderdelen die iedere leerling moet volgen naast onderdelen waarvoor gekozen kan worden. De leerling zelf bepaalt in samenspraak met zijn mentor wanneer welke onderdelen gepland worden.

Het zoeklicht gaat aan op ieder individu

Er gaat een spannende tijd aanbreken voor de leerlingen die van de basisschool komen. Niet alleen wegens de keuze voor deze school, maar ook gezien de fase van ontwikkeling. Er komen wisselende stemmingen, verandering van slaapritme; later moe, maar nog wel veel slaap nodig. Behoeftes als 'erbij horen', autonomie en respect ontwikkelen zich krachtig. Ze willen impact hebben, eigenaar zijn van hun eigen leven. Opgroeiende jongeren willen bevrijding. Hun leven is

al lang genoeg bepaald door anderen. Dat willen ze op de middelbare school niet voortgezet zien. Ook voor degenen die de overstap maken van het reguliere voortgezet onderwijs naar onze school breekt een spannende tijd aan. Zij weten misschien heel aardig wat ze willen verlaten, maar ze weten nog niet precies wat ze willen hebben, en helemaal niet wat ze gaan krijgen.

Deze school is voor jongeren een ongevraagde dienst die leuk en inspirerend kan zijn, een plek waar jongeren niet alleen maar leren, maar 'iets' leren. Leren kan immers overal en door iedereen. Een drugskoerier kan iemand op straat heel snel leren hoe drugs verkocht moeten worden. Voor een heleboel 'leren' is helemaal geen school nodig. Het is geen algemene 'leerplek'.

In de periode tussen 12 en 20 jaar beschikken jongeren over een groot potentieel om iets nuttigs te leren. Een 12-jarige heeft meer hersencellen dan een volwassene. Alleen de hersenverbindingen zijn nog minder ontwikkeld. Uit onderzoek van Eveline Crone blijkt dat pubers goed zijn in plannen, maar dat ze zich er zelf niet zo goed aan kunnen houden. Dat levert een fascinerende uitdaging op om de vakjes in het jonge brein zorgvuldig te helpen vullen. Daarvoor is een rijke omgeving nodig. Als volwassenen gevraagd wordt wat zij een fijne leeromgeving hebben gevonden, dan komen er antwoorden als: een veilige omgeving, persoonlijke interesse en investering, plezier, relevantie voor eigen leven, beetje eigen autonomie en sociale verbondenheid. Er wordt nooit gezegd: in rijtjes zitten, iedereen krijgt hetzelfde, focus op een onderdeel, docent bepaalt, de wortel en de stok en het belang van de toets. Dat laatste is precies wat er in het traditionele onderwijs gebeurt. Daar is van geleerd en daarom gebeurt het anders op Stellalusat. Op deze school wordt het zoeklicht afgesteld op ieder individu. Wie ben je?

Wat kan je? Wat vind je leuk om te doen? Waar wil je meer van weten? Waar zitten je allergieën? Wat heb je meegekregen van thuis? Welke talenten denk je te hebben? Op de antwoorden op deze en andere vragen wordt het leren gebaseerd.

De kerndoelen

Op deze school wordt voor iedere leerling een programma opgesteld met drie kerndoelen: *kwalificatie, socialisatie en persoonswording*. Dit is de driedeling van de eerdergenoemde Gert Biesta. Bij kwalificatie gaat het om kennis en vaardigheden. Bij socialisatie gaat het om het leren zich te verhouden tot de samenleving en tot zichzelf, andere leerlingen en ouderen in de school en daarbuiten. Leren wat het betekent in een democratie op te groeien en wat het betekent als de democratie er niet is of niet onderhouden wordt. Het gaat om waarden en normen en de uitdaging en het nut van diversiteit. Bij persoonswording staat het zoeklicht op de leerling als persoon, op zoek naar talenten, drijfveren en passies. De talenten worden systematisch en volhoudend ontwikkeld.

Gepersonaliseerd onderwijs

Als een leerling op het vmbo wiskunde een prachtig vak vindt en meer aankan dan het curriculum biedt, kan die leerling voor dat vak er niet uithalen wat erin zit. Misschien had deze leerling het havo-niveau of vwo-niveau voor wiskunde aangekund. Een leerling op het vwo die houtbewerken leuk vindt, kan daar nu op school niets mee. Vroege keuze voor een bepaalde onderwijsstroom werkt organisatorisch heel handig, maar is niet ideaal voor de leerling.

Gepersonaliseerd onderwijs moet helpen om leerlingen meer uit zichzelf te laten halen en aan te sluiten bij competenties, wensen en behoeften. Het onderwijs op Stellalusat is gericht op ontwikkeling en groei van het individu. Dat is heel anders dan onderwijs dat gericht is op het gemiddelde en de beoordeling ten opzichte van anderen. Gepersonaliseerd leren betekent niet dat leerlingen mogen doen wat ze willen en alleen maar die vorm kiezen die ze met gemak aanleren. Leerlingen worden uitgenodigd en uitgedaagd nieuwe dingen uit te proberen. Ze leren dat doorzettingsvermogen nodig is om een bepaald doel te bereiken. Bij het ondergaan van het nieuwe is het nodig te weten welke manier van leren van het nieuwe bij iedere individuele leerling succesvol is en welke niet. Docenten aan deze school zijn de betekenisvolle gidsen in dit proces. Gepersonaliseerd onderwijs is organisatorisch veel lastiger dan het leerstofjaarklassensysteem. De programma's worden immers per individu opgesteld. Het vormt een organisatorische puzzel individuele programma's in elkaar te schuiven om groepswork te kunnen organiseren. Een uitgekiend softwareprogramma helpt daarbij.

Ieder individueel programma omvat veel kwalificatieonderdelen over een breed spectrum van onderwerpen die gericht zijn op kennis en vaardigheden. Sommige kwalificatieonderdelen kennen een bepaalde volgorde, andere kunnen in jaar twee, maar ook in jaar vier gevolgd worden. Er kunnen ook onderdelen geprogrammeerd staan op basis van een concrete leervraag van een leerling.

In een snel veranderende samenleving is het van belang dat leerlingen zich op een beheersbare manier verhouden tot de medemens en de samenleving. De ontwikkeling van het individu gebeurt bij de gratie van de groep, bestaande uit andere individuen. Op die manier ontstaat

een relatie met de samenleving. Jonge mensen van nu zijn de makers van de samenleving van morgen. Hoe beter leerlingen zijn toegerust om op een positieve wijze te participeren in de samenleving, hoe meer de samenleving daarvan profiteert. De jonge generatie heeft behoefte aan autonomie, respect en maatschappelijke impact en wil iets betekenisvols doen. Goed omgaan met eigenaarschap en autonomie en het ontvangen van respect gaan niet vanzelf. Die vergen kritisch denken, een probleemoplossende instelling en creativiteit. Nieuwe communicatiemiddelen, digitale systemen en samenwerkingsverbanden helpen daarbij.

De taxonomie van Bloom

Degene die het meeste doet in het leerproces, leert het meest. Is de docent aan het doceren, dan zal die het meeste leren. Is de leerling actief, dan leert die het meest. Bij het aanbod van leerprogramma's zullen docenten rekening houden met de taxonomie van Bloom. Onderwijspsycholoog Benjamin S. Bloom (1913-1999) zat een commissie van onderwijskundigen voor die in 1956 de *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals* heeft opgesteld. Zijn naam is verbonden gebleven aan het systeem waarmee objectief wordt aangegeven wanneer er sprake is van een lage orde van denken en wanneer van een hoge orde van denken. Bij de lage orde van denken gaat het om overdracht van feiten die hoogstens herhaald kunnen worden. Bij de hogere orde van denken is de stof doorleefd en wordt de stof beheerst. De vormen 4, 5 en 6 beschouwd Bloom als de hogere orde van denken.

Taxonomie van Bloom	Van laag naar hoog	
1	onthouden	Informatie herinneren. Herkennen, beschrijven en benoemen.
2	begrijpen	Ideeën of concepten uitleggen. Interpreteren, samenvatten, hernoemen, classificeren, uitleggen.
3	toepassen	Informatie in een andere context gebruiken. Bewerkstelligen, uitvoeren, gebruiken, toepassen.
4	analyseren	Informatie in stukken opdelen om de verbanden en relaties te onderzoeken. Vergelijken, organiseren, uit elkaar halen, vinden.
5	evalueren	Motiveren of rechtvaardigen van een besluit of gebeurtenis. Controleren, hypothetiseren, bekritisieren, experimenteren, beoordelen.
6	creëren	Nieuwe ideeën, producten of gezichtspunten genereren. Ontwerpen, maken, plannen, produceren, uitvinden, bouwen.

Voordelen van deze school voor de samenleving

Het huidige voortgezet onderwijs loopt tegen hardnekkige problemen aan waarvoor het systeem niet makkelijk een oplossing weet te vinden. Het gebrek aan motivatie van leerlingen voor het leren op school is funest voor het leren zelf. Leren gaat immers veel beter wanneer er

sprake is van gemotiveerde leerlingen. Leerlingen hebben vaak een haat-liefdeverhouding met de school. Het omgaan met leeftijdsgenoten wordt over het algemeen als positief ervaren, maar naar school gaan en lesjes afdraaien, worden niet zelden als negatief beschouwd. Leerlingen van St. Luce zullen graag naar school gaan. Ze maken zelf keuzes in het uitgebreide aanbod. Zij komen in aanraking met gebieden en vakken die ze boeiend vinden – daar leren ze van. Zo ervaren ze deze als betekenisvol. Hun docenten tonen aandacht en geduld en zien hun werk als betekenisvol. De positieve modus staat eigenlijk voortdurend aan. Dat levert een totaal andere sfeer op school op.

Het kerndoel socialisatie betekent dat leerlingen tijdens hun schooltijd op zoek gaan naar een positieve verhouding tot de samenleving. Als ze de school hebben afgerond, moet daar een positieve neerslag van te merken zijn: de gerichtheid op samenwerking en individuele ontwikkeling en niet op het splitsen in winnaars en verliezers moet de groep weerbaarder maken en minder uitvallers tot gevolg hebben. Iedereen hoort erbij en dat is in deze vormende jaren een sterk gevoelde emotie. Jongeren die tot de verliezers horen, houden vaak een kras op de ziel die ze in het latere leven belemmert. In een omgeving van samenwerking, toewijding en persoonlijke aandacht zullen minder jongeren uitvallen. Ook krijgen jongeren een uitgelezen kans om de tijd te nemen, om zichzelf en de samenleving te ontdekken en betekenisvolle nieuwe ervaringen op te doen. De samenleving zal profiteren van deze optimistische, weerbare en sociale jongeren met kennis over zichzelf en hun bijdrage aan de samenleving en met kennis en vaardigheden die in het heden en de nabije toekomst gevraagd zullen worden op de arbeidsmarkt en in het gehele maatschappelijke leven.